

Liselerde Görev Yapan Öğretmen ve İdarecilerin, Psikolojik Danışmanların Nöbet Tutmasının Okul Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetleri Üzerindeki Etkisine İlişkin Görüşleri

Views of High School Teachers and Administrators on the Effect of School Counselors' Guard Duty on School Counseling and Guidance Services

Sercan Özaydın¹ Samet Şahin² Diğdem Müge Siyez³

Öz. Bu araştırmanın amacı, liselerde görev yapan idarecilerin ve branş öğretmenlerinin, psikolojik danışmanların nöbet tutmasının okul rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri üzerindeki etkilerine ilişkin görüşlerinin incelenmesidir. Araştırmanın amacı doğrultusunda idareci ve branş öğretmenlerinin konuya ilişkin genel değerlendirmelerinin yanında nöbet tutan psikolojik danışmanın ulaşılabilirliği, verimliliği ve öğrenci ile iletişiminin nöbet görevinden nasıl etkilendiğine dair görüşleri belirlenmeye çalışılmıştır. Betimleyici durum çalışmasının kullanıldığı bu nitel araştırmada veriler, yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile liselerde görev yapan 3 okul müdürü, 7 müdür yardımcısı ve 25 branş öğretmeninden elde edilmiştir. Katılımcılardan elde edilen veriler içerik analizi tekniği ile çözümlenmiştir. Elde edilen bulgular sonucunda katılımcılar, psikolojik danışmanların nöbet tutmasının öğrencinin psikolojik danışmana ulaşmasını güçleştirdiğini, öğrenci ve psikolojik danışman arasındaki ilişkinin bu durumdan olumsuz etkilendiğini, nöbet tutarken sunulmakta olan diğer PDR hizmetlerine ilişkin verimin düştüğünü belirtmişlerdir. Sonuç olarak, psikolojik danışmanların nöbet tutmasının okul PDR hizmetleri üzerinde olumsuz etkileri olacağı görüşü büyük oranda okul idarecileri ve öğretmenler tarafından da paylaşılmaktadır.

Anahtar Kelimeler. Öğretmen, İdareci, Psikolojik Danışman, Nöbet Algısı, Nitel Araştırma

Abstract. The aim of the present qualitative study is to present how high school administrator and teachers view the professional efficiency of school counselors who currently have guard duty. For this purpose, opinions of high school administrator and teachers were investigated concerning the accessibility and productivity of the school counselors and how the counselor-student relationship is impacted by the guard duty, along with the participants' general evaluation. The data in the present descriptive case study was collected from three high school principals, seven deputy directors and twenty-five teachers using a semi-structured interview schedule. Content analysis was used as a research technique in order to analyze the data. As shown in the study, the general evaluation of the participants on the school counselors' guard duty was mostly negative. Moreover, the participants mostly considered the duty to be obstructing with regards to school counselors' accessibility. Concerning the productivity of the counselors, most of the participants explained that the guard duty had a diminishing impact on the productivity of the service. When participants were asked to consider the counselor-student relationship before and after the legal assignment of guard duty and whether/how it has been affected by the duty, it was mostly expressed that the relationship was negatively impacted. In consequence, the view of the field's experts claiming that the guard duty would affect school counseling services negatively is shown to be shared by the school administrators and teachers.

Keywords. Teacher, Director, School Counselor, Perception of Guard Duty, Qualitative Research

Sercan Özaydın (Sorumlu Yazar)

Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Yüksek Lisans Öğrencisi
e-mail: ozaydinsercanpdr@gmail.com

Samet Şahin

Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Yüksek Lisans Öğrencisi
e-mail: sametsahin@hotmail.com

Diğdem Müge Siyez

Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı
e-mail: didem.siyez@gmail.com

Geliş / Received: 8 Ağustos/August 2019
Düzeltilme / Revision: 12 Eylül/September 2019
Kabul / Accepted: 2 Ekim/October 2019

Psikolojik danışma ve rehberlik, bir kişinin diğer bir kişiye veya gruba, kişilerin kendilerini gerçekleştirmelerine en uygun yolları bulabilmeleri için yapılan psikolojik yardım sürecidir (Karataş ve Baltacı, 2013). Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri, kişinin bir bütün olarak gelişmesini sağlayacak ortamı yaratarak kişinin kişisel gelişimine yönelik ihtiyaçlarını karşılamasına yardım etmeyi hedeflemektedir (Özabacı, Sakarya ve Doğan, 2008).

Ülkemizde Psikolojik Danışma ve Rehberlik hizmetlerinin 70 yılı aşkın bir geçmişi bulunmaktadır. 1950'li yıllarda rehberlik kavramı olarak Türk Eğitim Sistemi'ne giren PDR hizmetleri, Türk-Amerikan işbirliği anlaşması kapsamında (Marshall Planı) ülkemize davet edilmiş olan Amerikalı uzmanların öncülüğünde başlatılmıştır (Yeşilyaprak, 2009). Psikolojik danışma ve rehberlik konusunda ilk esaslı çalışmaya ise 1962 yılında yapılan VII. Milli Eğitim Şurasında yer verilmiştir (Doğan, 1993). 1950'li yılların başında kavramsal düzeyde, 1970'lerin başında ise uygulamalar düzeyinde Türk eğitim sisteminde yer alan PDR hizmetleri, 1989'lara gelindiğinde artık önemi ve gereği tüm ilgililerce kabul edilen bir alan olmuştur (Yeşilyaprak, 2009).

Milli Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği'ne (2017) göre Türk Milli Eğitimnin genel amaçları çerçevesinde eğitimde rehberlik hizmetleri; kendisini tanıyan, kendisine sunulan eğitsel ve mesleki fırsatları değerlendirip sorumluluk alabilen bireyler yetiştirilmesini ve bireylerin toplum içerisinde sağlıklı bir birey olarak hayatlarını devam ettirerek kendilerini gerçekleştirmelerini amaçlamaktadır. Bu amaç çerçevesinde yürütülen çalışmalar esasen uzmanlık işidir (Güven, 2009).

Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin eğitim sistemimiz içerisindeki konumu ve önemi giderek artmaktadır. Öncelikle öğrenciler olmak üzere veliler, öğretmenler ve yöneticiler okullardaki psikolojik danışma ve rehberlik servislerinden ve burada sunulan hizmetlerden faydalanmaktadırlar. Söz konusu hizmetlerin arzulanı nitelik ve nicelikte sunulmasında psikolojik danışmanın çalışmaları önemli olmakla birlikte, sistem içerisinde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin konumlanması ve ilkelerinin kendi içerisinde tutarlı olması son derece önemlidir (Gündüz, İnandı ve Tunç, 2014). Oluşabilecek çelişkileri önlemek adına dikkat edilecek en önemli ve temel prensip, hizmetlere yönelik okul personelinin ortak bir bakış açısı geliştirmesidir. Psikolojik danışmanların okul rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerini yürütürken en

fazla iş birliği yaptıkları kişiler yöneticiler, öğretmenler, veliler ve diğer eğitim çalışanlarıdır (Owen ve Owen, 2008). Bu yüzden psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri veliler, öğretmenler ve okul idarecilerini de içine alan bir takım çalışmasını gerektirmektedir (Özabacı vd., 2008). Literatürde “Rehberlik uygulamalarında birey ile yakından ilgili olan psikolojik danışmanlar, yöneticiler, öğretmenler ve veliler gibi birçok kişinin anlayış ve iş birliği içinde olması gerekir.” şeklinde ifade edilen düşünce, yürütülecek hizmetlerde iş birliğinin ve paydaşların katılımının önemini ortaya koymaktadır (Camadan ve Sezgin, 2012). Söz konusu takımda öğretmenlere ve okul yönetimine önemli rollerin düştüğü çok sayıda uzman tarafından kabul edilmektedir (Nazlı, 2008). Hizmetlere yönelik yetersiz ve uygun olmayan anlayışlar, PDR alanında ve okullarda sunulan psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerini olumsuz etkileyen önemli bir etken olduğundan (Dost ve Keklik, 2012) okul idarecilerinin ve öğretmenlerin çeşitli uygulamalar konusundaki algılarını araştırmanın önemli olduğu söylenebilir.

Türkiye’de PDR alanının “profesyonel bir hizmet alanı” olarak kabul edilmesi konusunda önemli sorunlar olduğu, eğitimdeki uygulamalarda beklenen düzeye ulaşamadığı, PDR alanının bilimsel anlayış ve çağdaş yaklaşımlarla kabul edilmesi önündeki engellerin aşılamadığı görülmektedir (Karaca ve İkiz, 2010). Aynı zamanda okullarda görevli elemanların ortak bir rehberlik anlayışına sahip olmamasının, verilen hizmetlerin başarısını büyük ölçüde engelleyen bir sorun olduğu vurgulanmaktadır (Karataş ve Baltacı, 2013). Örneğin müdür, psikolojik danışmanın okuldaki en önemli destekçisidir. Bu destek, psikolojik danışmanın aldığı özel eğitim ve becerileri en etkili şekilde kullanması için gerekli ortamı yaratmaktır (Doğan, 2001). PDR alanına giren faaliyetler, okulun temel işlevlerinden sayıldığından, okul müdürünün ve öğretmenlerin PDR hizmetlerinin başarısından sorumlu olması beklenen bir durumdur. Okullarda görev ve sorumluluk dağılımını yapan okul idarecilerinin ve öğrencilerle doğrudan temasta bulunan öğretmenlerin psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinden beklentilerinin ve algılarının farklılaşması PDR hizmetlerinin sağlıklı bir şekilde yürütülmesinde olumsuzluklar, sorunlar yaratmaktadır (Özabacı vd., 2008).

Özetle psikolojik danışma ve rehberlik, ülkemizde gündeme geldiğinden bu yana değişimlere paralel olarak kendi gelişim sürecini devam ettirmiştir. Bu sürecin önemli bir kısmında kendini var etme mücadelesi vermiş ve son yıllarda

var olma mücadelesi bir nevi “nasıl var olma” sorusuna evrilmiştir (Dost ve Keklik, 2012).

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından çıkarılan yönetmeliklerin de bu süreçte önemli bir rolünün olduğu düşünülmektedir. Örneğin 2001 yılında yayınlanan ve mevcut yönetmelikten önce yürürlükte olan 24376 sayılı Milli Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği'nin İkinci Bölümünde yer alan “Psikolojik Danışmanların Görevleri” başlıklı 50. Maddenin “r” fıkrasında disipline ilişkin yalnızca “Orta öğretim kurumlarında Millî Eğitim Bakanlığı Orta öğretim Kurumları Ödül ve Disiplin Yönetmeliğinin ilgili maddesinde belirtilen görevi yapar” şeklindeki ifade bulunmaktadır (MEB, 2001). Bu ifade, 2017 yönetmeliğinde “Ortaokullarda öğrenci davranışları değerlendirme kurulunun ve ortaöğretim kurumlarında okul öğrenci ödül ve disiplin kurulunun önerisi ile rehberlik servisine yönlendirilen öğrenciyle görüşme yapar ve öğrencinin durumuna ilişkin raporu ilgili kurula sunar” ifadesi ile karşılık bulmuştur (MEB, 2017). Fakat 2001 yönetmeliğinde nöbet, belleticilik ve sınavlarda gözetmenlik gibi tümüyle disiplin mekanizmasının içerisinde değerlendirilebilecek görevler (Günay ve Özbilen, 2014) yer almamaktadır. Bununla birlikte 2017 yönetmeliğinde bu görevler birebir psikolojik danışmana verilmiştir. On altı yıl gibi kısa bir süre aralığında yayınlanan bu iki yönetmelik bile, ciddi bir çelişki ortaya çıkarmıştır. Oysaki yönetmeliklerde yapılan değişikliklerin PDR hizmetlerinin işlevselliğini arttırması beklenmektedir. Nitekim daha önceki yıllarda yapılan değişiklikler için de benzer şekilde Doğan (1995), Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan ve yürürlüğe konan yönetmelik hükümlerinin birbirleriyle çeliştiğini ve ciddi bir kargaşa yaşanmasına neden olduğunu ifade etmiştir. Tüm bunların bir sonucu olarak okul psikolojik danışmanları, uymaları ve uygulamaları gereken yönetmelik hükümleri konusunda okul idarecileri ile sık sık karşı karşıya gelip ciddi sorunlar yaşamaktadır. Oysa yönetmelikler arasında bir tutarlılığın olması ve aynı zamanda yeni düzenlemelerin öncekileri geriye götürmekten ziyade geliştirmesi beklenir (Doğan, 1995). Yönetmeliklerin neden olduğu bu kargaşanın, psikolojik danışma ve rehberlik alanında meslek kimliğinin çağdaş anlamda gelişmesini ve hizmetlerin etkili şekilde sunulmasını engellediği söylenebilir (Doğan, 1993). Milli Eğitim Bakanlığının son olarak 2017 yılında yayınladığı 30236 sayılı Milli Eğitim Bakanlığı Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliği'nin 34. Maddesinin 1. Fıkrasında rehber öğretmenlerin görevleri arasına “Sınavlarda görev alabilir, belleticilik ve nöbet görevi yapar” maddesi

eklenmiştir (MEB, 2017). Bu madde ile birlikte nöbet tutan bir okul psikolojik danışmanının bahçede öğrenciyi sigara içerken veya okuldan kaçarken yakalaması vb. durumlarda disiplin yönetmeliğine göre işlem yapması gerekecektir. Oysaki disiplin, psikolojik danışma ilişkisinin güven ve açık iletişim ilkesine uymayan bir boyuttur (Owen ve Owen, 2008). Bu yüzden okullarda psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerini bir disiplin ve kontrol aracı olarak görmek kesinlikle yanlıştır. Disiplin ile psikolojik danışma ve rehberlik birbirleri ile bağdaşmayan kavramlardır. Disiplinde yargılama ve gerektiğinde ceza verme işlemleri vardır. Bunlar psikolojik danışma ve rehberlik anlayışı ile bağdaşmayan uygulamalardır (Doğan, 1995).

Rehberlik hizmetlerine ilişkin yayınlanan yönetmelikte nöbet tutma görevi ile ilgili söz konusu madde, son zamanlarda gündeme gelmiştir. Nöbet tutmanın PDR servisini disiplin mercü haline dönüştürme tehlikesi bulunmaktadır. Nöbet görevinin disiplin anlamına geldiği göz önüne alındığında, öğrencinin kendisini tümüyle açamayacağı ve sorunlarını rahat bir şekilde ifade edemeyeceği söylenebilir. Tüm bunlar rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin sağlıklı şekilde yürütülmesinin önünde engel olarak görülmektedir (Türk PDR Derneği Samsun, 2019). Bu sebeple psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerini bir disiplin aracı olarak gören yaklaşımın PDR ilkeleriyle uyumlu olacak şekilde gözden geçirilmesi gerekli görülmektedir. Öyle ki Doğan'ın (1999) da belirttiği gibi okul idare yönetmeliği, sınav ve sınıf geçme yönetmeliği, ödül ve disiplin yönetmeliği, rehberlik hizmetleri yönetmeliği gibi yönetmelikler çağdaş psikolojik danışma ve rehberlik anlayışı ile bağdaşır hale getirilmelidir (Selen, 2008). Bu bağdaşmazlığa dikkat çekmek adına bu çelişkiye en yakından tanık olan okuldaki diğer öğretmenlerin ve idarecilerin, okul psikolojik danışmanının nöbet tutma eylemine ilişkin görüşleri incelenmeye ve sonuçları dikkate alınmaya değerdir.

Psikolojik danışmanların nöbet tutması, 2001 yönetmelik hükümleri gereğince uygun olmamasına rağmen 2017 yönetmeliğinde söz konusu durum bir yükümlülük haline gelmiştir. Yönetmelikler arasındaki tutarsızlığın sahaya da yansıdığı ve uygulamalarda çeşitlilik ve tutarsızlığın olduğu görülmektedir. Geçtiğimiz senelerde bazı okul müdürleri, nöbet tutmayan psikolojik danışmanlar hakkında disiplin işlemi uygularken bazıları bu görevi görmezden gelerek süreci yürütmüştür. Özellikle sendikaya bağlı olan ve sendikası “nöbet eylem” kararı alan psikolojik danışmanlar nöbet tutmazken sendikası böyle bir

karar almayan veya sendikaya üye olmayan psikolojik danışmanlar tutmak durumunda kalmıştır. Ceza alan psikolojik danışmanların konuyu mahkemeye taşıması sonucu, Tekirdağ İdare Mahkemesi 31.01.2019 gün ve E: 2018/1192, K: 2019/123 sayılı kararı ile cezanın iptaline kararı vermiş ve ilgili Milli Eğitim Müdürlüğü de olayın meydana geldiği okula 09.02.2019 tarihli ve 19628549-663,05-E.2845228 sayılı yazı göndererek nöbet tutmayan psikolojik danışmanlar hakkında disiplin süreci başlatılmaması talimatını vermiştir (akt. Türk PDR Derneği Samsun, 2019). Yaşanan bu tür olaylar, PDR ilkeleri ile ters düşen yönetmelik maddelerinin, okul psikolojik danışmanları açısından problemler yarattığını ortaya koymaktadır. Nitekim psikolojik danışmanlar, meslek etiğine uygun olmayan görevler yapmaya zorlanmaktadır. Dolayısıyla sorunun, yalnızca teorik açıdan değil pratik açıdan da ele alınmasının gerekliliği ortaya çıkmıştır.

PDR alanındaki öğretim üyeleri ve Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği nöbet görevine ilişkin uygulamanın beraberinde getirebileceği olumsuzlukları dile getirmektedir (Dinçer, 2017). Ancak nöbet görevini okul psikolojik danışmanlarına tebliğ eden okul idarecilerinin veya okulda pek çok konuda iş birliği halinde çalışılan öğretmenlerin nöbet görevine ilişkin görüşlerini değerlendiren bir araştırmaya rastlanmamıştır. Söz konusu yönetmelikler ve rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin doğası ve iş birliğine olan gereksinimi sebebiyle ortaya çıkan çelişkili durumun müdür ve öğretmenlerin bakış açısıyla ortaya konması, ülkemizde yürütülen rehberlik ve psikolojik danışmanlık faaliyetlerinin güncel durumunu ortaya koymak açısından önemli görünmektedir.

Bu bağlamda bu araştırmanın amacı, okul psikolojik danışmanlarının nöbet tutmalarının, mesleki verimlilikleri açısından öneminin okulda görev yapan diğer öğretmenlerin ve idarecilerin bakış açısıyla incelenmesidir.

YÖNTEM

Araştırmanın amacı doğrultusunda mevcut çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan betimleyici durum çalışması kullanılmıştır. Betimleyici durum çalışması, bir müdahale veya olgunun içinde ortaya çıktığı gerçek hayat

bağlamını betimlemek için kullanılmaktadır (Yin, 2003; akt. Paker, 2015). Bu çalışmada ele alınan olgu, okul psikolojik danışmanlarının nöbet tutmasıdır. Araştırmadaki veriler, nitel araştırmalarda sıkça kullanılan yarı-yapılandırılmış görüşme tekniği aracılığıyla elde edilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinde araştırmayı yapan kişiler, görüşme sorularını daha öncesinden hazırlar ve kişilere sınırlı bir esneklik sağlayarak gerektiğinde araştırma sorularını yeniden düzenleyebilirler (Creswell, 2013).

Çalışma Grubu

Çalışma grubunun belirlenmesinde amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Okul idarecileri ve branş öğretmenlerinin seçimindeki ölçüt, buldukları okulda 2017 yönetmeliği öncesinde ve sonrasında aynı psikolojik danışmanın çalışıyor olması ve yönetmelik sonrası halihazırda nöbet tutuyor olmasıdır. Buna göre İzmir ilinde 3 Anadolu lisesi ve 1 mesleki teknik ve Anadolu lisesinde çalışan 35 kişi ile görüşme yapılmıştır. Katılımcıların %9'u okul müdürü (3 erkek) ve %21'i müdür yardımcısı (6 erkek, 1 kadın) iken, %71'i de branş öğretmenidir (9 erkek, 16 kadın).

Veri Toplama Araçları

Çalışmada veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış bir görüşme formu kullanılmıştır. Uygulama öncesinde form taslağına ilişkin Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık alanında bir öğretim üyesinin görüşleri alınmış, gerekli düzeltmeler yapılarak forma son şekli verilmiştir. İlgili literatür çerçevesinde okul psikolojik danışmanlarının nöbet göreviyle birlikte mesleki etkililiklerine dair katılımcı görüşlerini almak amacıyla aşağıdaki sorular sorulmuştur:

- 1.Nöbet sistemine psikolojik danışmanın/danışmanların dâhil edilmesi hakkında ne düşünüyorsunuz?
- 2.Psikolojik danışmanın/danışmanların nöbet tutmasını, öğrencilerin psikolojik danışmana ulaşabilmeleri açısından nasıl değerlendiriyorsunuz?
- 3.Psikolojik danışmanın/danışmanların nöbet tutmasını, rehberlik ve danışmanlık hizmetlerinin verimliliği açısından nasıl değerlendiriyorsunuz?

4. Psikolojik danışmanın/danışmanların nöbet tutması, nöbet tutmadıkları döneme göre öğrenciler ile iletişimleri açısından bir fark yaratmış mıdır? Fark yarattığını düşünüyorsanız nasıl bir fark yaratmıştır?

İşlem

Mevcut araştırmaya ilişkin gerekli etik kurul izni, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsünden 14.03.2019 tarihinde alınmıştır. Ayrıca MEB Araştırma, Yarışma ve Sosyal Etkinlikler sistemi üzerinden de başvuruda bulunularak araştırmayı okullarda uygulamak adına gereken bir diğer izin ise 17.04.2019 tarihinde İzmir Valiliğinden alınmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmeler araştırmanın ikinci yazarı tarafından katılımcıların görev aldıkları okullarda gerçekleştirilmiştir. Katılımcılara sorular sorulmadan önce araştırma ile ilgili gerekli bilgiler verilmiş ve gönüllülük temelinde onayları alınmıştır. Verilerin daha sağlıklı şekilde alınabilmesi amacıyla katılımcıların söyledikleri izin verdikleri takdirde ses kaydına alınmıştır. Ses kaydına izin vermeyen katılımcıların ise görüşme esnasında söyledikleri yazılı olarak kaydedilmiştir. Yapılan görüşmeler ortalama 10-15 dakika sürmüştür.

Verilerin Analizi

Görüşmede alınan ses kayıtlarından elde edilen veriler yazılı hale getirilmiş ve yazılı olarak kaydedilen veriler iki araştırmacı tarafından analiz edilmiştir. Metne dökülen veriler her iki araştırmacı tarafından çeşitli kodlar ve kategoriler haline getirilmiştir. Yapılan karşılaştırmalar sonucunda uyum göstermeyen kodlar elimine edilmiş veya uygun kategoriler altına yerleştirilmiştir. Nitel araştırmadaki güvenilirlik yöntemlerinden biri olan kodlayıcılar arası güvenilirliği hesaplamak amacıyla Miles ve Huberman (1994) yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntem doğrultusunda görüş birliğine varılan kodlamaların, uyum gösteren ve göstermeyen tüm kodlamalara olan oranı alınmıştır. Yapılan ilk karşılaştırmada bu oranın %65 olduğu görülmüştür. İlk aşamada kodlayıcılar arası güvenilirliğin %70'in üzerinde olması beklenmemektedir (Arastaman, Öztürk-Fidan ve Fidan, 2018). Kod ve kategorilerin kodlayıcılar tarafından tekrardan değerlendirilmesiyle birlikte bu oran %83'e ulaşmıştır. Kodlayıcılar arası güvenilirliğin bulguların içsel tutarlılığı açısından %80'in üzerinde olması beklenmektedir (Patton, 2002). Bulgulama kısmında metne dökülen verilerden doğrudan alıntılar yapılarak araştırmada ortaya çıkarılan temaların içerikleri

özetlenmiştir. Doğrudan alıntılarının amacı, araştırmacıların yaptığı çıkarımları okuyucuya açık bir şekilde sunmaktır. Bunun yanı sıra yapılan görüşmeler boyunca görüşme sorularının açık ve aynı sırayla sorulmasına ve soruların katılımcılar tarafından doğru bir şekilde anlaşılmasına özen gösterilmiştir. Doğrudan alıntılarla birlikte görüşme sürecinin özenle sürdürülmüş olması, nitel araştırmalarda geçerliğin bir unsuru olarak değerlendirilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Araştırma sonucunda elde edilen bulgular, öğretmenlerden (Ö1, Ö2...) ve idarecilerden (İ1, İ2...) oluşan katılımcıların kimlikleri gizli tutularak sunulmuştur.

Araştırmacının Rolü

Nitel araştırmalarda araştırmacı veri toplama ve analizi sürecinin birincil aracı olarak kabul edilmektedir (Merriam, 2009; akt. Seggie ve Akbulut Yıldırım, 2015). Bu nedenle, nitel araştırmacının çalıştığı konuyla ilgili doğrudan ve/veya dolaylı olarak bir etkisinin olabileceğinin farkında olması gerekmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Araştırmacılar bu bilgilerin farkında olarak veri toplama sürecini kendi önyargılarından arınık ve konuya ilişkin bir varsayımda bulunmadan yönetmişlerdir.

Nitel araştırmada katılımcıların kendilerini rahat hissedebilmeleri de sağlıklı veriye ulaşmak açısından oldukça önemlidir. Bu nedenle veri toplama süreci araştırmacının kendisini tanıtmaya ve araştırma sürecini net bir şekilde aktarmasıyla başlamıştır. Araştırmacı, katılımcılarla kurduğu ilişkide katılımcının kendini daha rahat hissedebilmesi için etkin dinleme becerilerini kullanmıştır ve soruları yanıtlanmasında baskı yaratmadan yeterli süreyi katılımcılara vermiştir. Görüşmeler arasında araştırmacıdan kaynaklı farklılık olmaması için de tüm görüşmeler tek bir araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiştir. Görüşmeleri yapan araştırmacı psikoloji alanında lisans eğitimine sahip olup psikolojik danışma ve rehberlik alanında yüksek lisans eğitimine devam etmektedir. Araştırmacının aldığı eğitimlerde süreci daha işlevsel şekilde yönetmesine katkı sağlamıştır. Bununla birlikte üçüncü araştırmacının daha önceden yayınlanmış nitel çalışmaları olduğu ve psikolojik danışmada araştırma yöntemleri üzerine çalışmaları olduğu için süreçle ilgili diğer araştırmacılara sürecin nasıl yönetilmesi gerektiği ile ilgili bilgiler verilmiştir.

BULGULAR

Araştırmadan elde edilen bulgular, dört araştırma sorusu temel alınarak aşağıda verilmektedir.

Psikolojik Danışmanların Nöbet Tutmalarına İlişkin Genel Değerlendirmeler

Bu ana temadaki veriler incelendiğinde psikolojik danışmanların nöbet tutmalarına ilişkin genel değerlendirmeler; olumlu, olumsuz, kararsız ve hem olumlu hem olumsuz olmak üzere dört kategori etrafında toplanmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo 1. Nöbet görevine ilişkin genel değerlendirmeler

Nöbet görevine ilişkin genel değerlendirmeler	N
Olumsuz	35
Psikolojik danışmanın pozisyonu ve öğrenciyle ilişkisindeki negatif değişim	16
Psikolojik danışman-danışan ulaşımında zorluk	8
PDR hizmetlerine ayrılan zamanda azalma	7
Öğrencinin derste çağırılmak zorunda kalması	4
Olumlu	10
Öğrenciyi gözlemleme ve tanıma imkanı	3
Ücret alınması	2
Öğrenciye rehberlik odası dışında yakınlık	2
Öğretmenler arası adalet	2
Olumlu iletişim olanağı	1
Kararsız	1
Hem olumlu hem olumsuz	1

Tablo 1’de de görüldüğü gibi idareciler ve öğretmenler, diğer kategorilere göre nöbete ilişkin en çok olumsuz değerlendirmelerde bulunmuşlardır (n = 35). Bu kategorideki değerlendirmelere bakıldığında psikolojik danışmanın pozisyonu ve öğrenciyle ilişkisindeki negatif değişim (n = 16), psikolojik danışman-danışan ulaşımında zorluk (n = 8), PDR hizmetlerine ayrılan zamanda azalma (n = 7) ve öğrencinin derste çağırılmak zorunda kalması (n = 4) yer almaktadır.

“Nöbet görevinde ister istemez birtakım yaptırımlar, birtakım uyarılar, bir takım görülmemesi gereken davranışlara şabıt olduğunda öğrenciyle psikolojik danışman arasında ister istemez bir duvar örülüyor.” (İ1)

“İstemiyorum. Çünkü her an her saniye bir olay olabilir. Çocukların psikolojik ya da ruhsal durumuyla ilgili bir şey olabilir. Hazır bulunmalarını isterim.” (Ö11)

“Rehber öğretmenlerin nöbet tutmasından yana değilim, onların farklı boyutta çalışmasından yanayım. Onların sabada olması gerekir sürekli. En kaba tabir bu, onlar sürekli sabada olmalı...” (İ4)

Katılımcılar ikinci sırada ise psikolojik danışmanların nöbet görevlerine ilişkin olumlu değerlendirmeler yapmışlardır (n = 10). Öğrenciyi tanıma ve gözlemlene imkanı (n = 3), ücret alınması (n = 2), öğrenciye rehberlik odası dışında yakınlık (n = 2), öğretmenler arası adalet (n = 2) ve olumlu iletişim olanağı (n = 1) bu kategoride sınıflandırılmıştır.

“Ya avantaj olarak şöyle bir şey olabilir, öğretmen okulun herhangi bir yerinde nöbet tuttuğu için orada belki odasında gözüne çarpmayacak bir şeyi görebilir.” (Ö26)

“On dakikalık bir teneffüste yani öğrencilerle koridorda veya bahçede beraber olmaları belki odanın dışında da bir alanı kullanmaları noktasında bir avantaj olabilir.” (İ3)

“Öğrenciler okuldaki iş ve işleyişte rehber öğretmenin de destek olduğunu düşünüyor. Bu sayede yaşamdaki kuralları iyi diyalog içerisinde iyi iletişimle -ders giriş ve çıkışları örneğin- anlatarak fayda sağlar.” (İ6)

Katılımcılardan birisi psikolojik danışmanların nöbet görevlerine ilişkin genel olarak kararsız olduğuna ilişkin değerlendirme yaparken bir katılımcı ise psikolojik danışmanların nöbet görevini hem olumlu hem de olumsuz olarak değerlendirdiğini ifade etmiştir.

“Çok emin değilim bu konu hakkında. Ne düşüneceğim hakkında kesin bir fikrim yok.” (Ö9)

“Bence iki taraftan da bakıldığında avantajı da var dezavantajı da var diye düşünüyorum.” (Ö26)

Nöbet Görevinin Psikolojik Danışmanların Ulaşılabilirlikleri Açısından Değerlendirilmesi

Bu ana temadaki veriler incelendiğinde psikolojik danışmanların nöbet görevlerinin ulaşılabilir olmalarına etkisi; kolaylaştırıcı (n = 5), zorlaştırıcı (n = 25) ve bir etkisi yok (n = 11) olmak üzere üç kategoride toplanmıştır. Elde edilen bulgular düzenlenerek Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Nöbet görevinin psikolojik danışmanların ulaşılabilirlikleri açısından değerlendirilmesi

	N
Nöbet görevinin psikolojik danışmanların ulaşılabilirlikleri açısından değerlendirilmesi	
Zorlaştırıcı	25
-Öğrenci, psikolojik danışmana tenffüslerde her an ulaşamayabilir.	14
-Öğrenci, psikolojik ihtiyacını toplum içerisinde dile getiremeyebilir.	6
-Öğrenci, sert bir izlenim veren psikolojik danışmana danışan olarak gitmekte zorlanır.	5
Bir etkisi yok	11
-Randevu sistemi mevcut.	5
-Öğrenci, psikolojik danışmanı nöbet yerinde de bulabilir.	3
-Ulaşmak isteyen pek fazla öğrenci yok.	1
-Haftada yalnızca bir gün ve tenffüslerde tutuyorlar.	1
-Psikolojik danışmanın niteliği önemli.	1
Kolaylaştırıcı	5
-Psikolojik danışmanın tanınırlığı artar.	2
-Psikolojik danışman öğrenciye daha yakın olur.	2
-Öğrenci dışarıda kendini daha rahat hisseder.	1

Tablo 2’de de görüldüğü gibi katılımcılar, psikolojik danışmanların nöbet görevlerinin ulaşılabilir olmaları açısından çoğunlukla zorlaştırıcı bir etki gösterdiğini belirtmişlerdir. “Öğrenci psikolojik danışmana tenffüslerde her an ulaşamayabilir.” (n = 14), “Öğrenci, psikolojik ihtiyacını toplum içerisinde dile getiremeyebilir.” (n = 6) ve “Öğrenci, sert bir izlenim veren psikolojik

danışmana danışan olarak gitmekte zorlanır.” (n = 5) ifadeleri, bu kategorinin kodları olarak belirlenmiştir.

“Olumsuz etkiliyor tabii ki. Belki koridorda görüyor ancak ondan hizmet almak isteyen öğrenci teneffüste belki çok kısa bir görüşme yapacak ancak o arada olmuyor. Öğretmenin dışarıda olması gerekiyor, koridorda olması gerekiyor. Dolayısıyla hani olumlu bir katkısı yok.” (İ1)

“Ulaşılabilirliği açısından zaten nöbet tutmaması gerekiyor PDR öğretmeninin. Çünkü öğrenci, ihtiyacı diğerleri tarafından görülsün istemiyor.” (Ö24)

“(Öğretmeninin) başka bir öğrenciye kötü bir şekilde davrandığını gördüğünde veya bir öğrenciye bağırıldığını çağırdığını gördüğünde gideceği varsa da gitmeyebilir. Yani kötü bir örnek oluşturabilir.” (Ö14)

Katılımcılar, ikinci sırada nöbet görevinin psikolojik danışmanın ulaşılabilir olmasına bir etkisi olmadığını ifade etmişlerdir. Bu kategoride; “Randevu sistemi mevcut” (n = 5), “Öğrenci, psikolojik danışmanı nöbet yerinde de bulabilir.” (n = 5), “Ulaşmak isteyen pek fazla öğrenci yok.” (n = 1), “Haftada yalnızca bir gün ve teneffüslerde tutuyorlar.” (n = 1) ve “Psikolojik danışmanın niteliği önemli.” (n = 1) sınıflandırması temel alınarak, veriler kodlanmıştır.

“Kimin zaten nerede nöbet tuttuğu panoda asılı. Vatandaş oraya geldiğinde nerede nöbetçi ise görür. Orada der ki ben derste geleceğim ya da şu zaman gel diye.” (Ö19)

“Zaten randevu var. Yine beklemesi lazım. Randevu alabilir. Ayrıca acilse odasına alıp nöbette de olsa görüşebilir.” (İ6)

Katılımcılar, üçüncü sırada ise nöbet görevinin psikolojik danışmanların ulaşılabilir olmalarını kolaylaştırdığını belirtmişlerdir. “Psikolojik danışmanın tanınırlığı artar.” (n = 2), “Psikolojik danışman, öğrenciye daha yakın olur.” (n = 2) ve “Öğrenci dışarıda kendini daha rahat hisseder.” (n = 1) olmak üzere veriler üç kod etrafında toplanmıştır.

“Öğrenci ile daha sık karşılaşabilir. Pek çok rehber öğretmen sadece odasında...” (Ö18)

“Bazı öğrenciler, odaya girdiklerinde bazı önyargılardan dolayı sıkıntı yaratabiliyorlar. Rahat olamayabiliyorlar. Ama bahçede veya koridorda veya başka bir yerde daha rahat konuşabilirler.” (İ3)

“Çok etkileyen bir durum değil. Tam tersi yüz göz olduğu bir durum ve olumlu. Odasına her istediğinde gidebilir.” (İ7)

Nöbet Görevinin Psikolojik Danışmanların Verimlilikleri Açısından Değerlendirilmesi

Bu ana temadaki veriler incelendiğinde psikolojik danışmanların nöbet görevlerinin verimliliklerine etkisi; düşürücü (n = 31), arttırıcı (n = 3) ve bir etkisi yok (n = 5) şeklinde üç kategoride incelenmiştir. Elde edilen bulgular Tablo 3’te yer almaktadır.

Tablo 3. Nöbet görevinin psikolojik danışmanların verimlilikleri açısından değerlendirilmesi

Nöbet görevinin psikolojik danışmanların verimlilikleri açısından değerlendirilmesi	N
Düşürücü	31
-Artan iş yükü	17
• Yorgunluk	6
• PDR hizmetlerine ayrılan zamanda azalma	6
• Zihnin meşgul olması	3
• Stres	1
• Kaygı-endişe	1
-Öğrencide kötü izlenim	7
-Öğrencinin psikolojik danışmandan hizmet alamaması	5
-Motivasyonda düşüş	2
Bir etkisi yok	5
-Verimin psikolojik danışmana bağlı olması	2
-Nöbetin yalnızca teneffüslerde olması	1
-Mevcut bir verimin olmaması	1
-Asıl hizmetin ders saatlerinde sunuluyor olması	1
Arttırıcı	3
-Öğrenciyi gözlem imkanı	2
-Artan diyalog	1

Tablo 3 incelendiğinde katılımcılar, psikolojik danışmanların nöbet görevlerinin verimliliklerine büyük oranda düşürücü şekilde etki ettiğini belirtmişlerdir. Artan iş yükü (n = 17), öğrencide kötü izlenim (n = 7), öğrencinin psikolojik danışmandan hizmet alamaması (n = 5) ve motivasyonda düşüş (n = 2) bu kategoride yer almaktadır. Ayrıca artan iş yükü de yorgunluk (n = 6), PDR hizmetlerine ayrılan zaman (n = 6), zihnin meşgul olması (n = 3), stres (n = 1) ve kaygı-endişe (n = 1) olarak kodlanmıştır.

“Bu anlamda nöbette olduklarında işte aksama olacağından dolayı yani o saatte normalde odasında olması gereken kişilerin koridorda olmaması gerekiyor. Aksama olduğunu düşünüyorum.” (Ö10)

“Zaten öğretmen konumuna geldikleri zaman bağı koparıyor. E onların da motivasyonunu düşürecek. Hem öğrencinin gitmesinde hem rehberlik öğretmenin yani o konumda kendini öyle görmesini engelleyecek, yardımcı olmasını engelleyecek.” (Ö5)

“Sigara içti öğrenci. Rehber öğretmen de bunu gördü ve aldı disipline götürdü veya başka bir şey, bir kavga oldu. Rehber öğretmen müdahale etti. Birisine bağardı veya çağırdı veya disipline götürdü. Az önce bunu yaptı öğretmen, ben nasıl kendimi açabilirim buna.” (Ö14)

Katılımcılar ikinci sırada nöbet görevinin verimlilik açısından bir etki yaratmadığını belirtmişlerdir. Verimin psikolojik danışmana bağlı olması (n = 2), nöbetin yalnızca teneffüslerde olması (n = 1), mevcut bir verimin olmaması (n = 1) ve asıl hizmetin ders saatlerinde sunuluyor olması (n = 1) bu kategoride toplanmıştır.

“Bence yaratmıyordur. Yani genel olarak zaten bir rehber öğretmen, işini iyi layıkıyla yapan bir rehber öğretmen nöbet tutsa da aynı performansı yapacaktır tutmasa da aynı performansı yapacaktır.” (Ö26)

“Verimlilik kaybolmaz niye kaybolsun? Zaten teneffüste tutuyor. Daha da tutabilir.” (Ö4)

“Sorunlu öğrenciye bu 10 dakika yetmiyor. Biz çünkü derslerde girdiğimiz zaman falanca öğrenci nerede deyince rehberlik servisinde diyorlar. Onların görüşmeleri bazen bir ders hatta bir dersten fazla da sürebiliyor duruma göre.” (Ö19)

Katılımcılar üçüncü sırada nöbet görevinin verimliliği arttıran bir eylem olduğunu belirtmişlerdir. Bu kategoride de öğrenciyi gözlem imkanı (n = 2) ve artan diyalog (n = 1) yer almaktadır.

“Daha verimli olduğunu düşünüyorum. ...nöbetteki gözlemine dayanarak da iş ve işlerini daha iyi yönetebilir diye düşünüyorum.” (Ö21)

“Nöbet tuttuklarında öğrencilerin arasına karışacaklar. Yani orada bir merhaba demek, bir hal hatır sormak bile belki bir öğrencinin hayatına dokunmak açısından önem arz ediyor.” (İ3)

Nöbet Görevinin Psikolojik Danışmanların Öğrenci ile İletişimleri Açısından Değerlendirilmesi

Bu ana temadaki veriler incelendiğinde psikolojik danışmanların nöbet görevlerinin öğrenci ile iletişimlerine etkisi; olumsuz bir fark (n = 17), olumlu bir fark (n = 8), hem olumlu hem olumsuz bir fark (n = 1), kararsız (n = 1) ve herhangi bir fark yok (n = 12) şeklinde beş kategori halinde incelenmiştir. Elde edilen bulgular Tablo 4’te yer almaktadır.

Tablo 4. Nöbet görevinin psikolojik danışmanların öğrenci ile iletişimleri açısından değerlendirilmesi

Nöbet görevinin psikolojik danışmanların öğrenci ile iletişimleri açısından değerlendirilmesi	N
Olumsuz bir fark	17
-Öğrencinin tutumunda değişiklik	15
-Azalan iletişim olanağı	2
Herhangi bir fark yok	12
-Herhangi bir kötü tecrübenin olmayışı	3
-Bütün öğretmenlerin nöbet tutması	2
-Tek farkın mekan değişikliği olması	2
-Psikolojik danışmanın niteliği	2
-İletişimin nöbette de mümkün olması	1
-Nöbetin haftada yalnızca bir gün olması	1
-Danışmanın görüşme haricinde odada olmaması	1
Olumlu bir fark	8
-Artan diyalog	6
-Öğrencinin dışarıda daha rahat hissetmesi	2

Kararsız	1
Hem olumlu hem olumsuz bir fark	1

Tablo 4 incelediğinde katılımcılar, nöbet öncesi ve sonrasını karşılaştırdıklarında psikolojik danışmanların öğrenci ile iletişimlerinin çoğunlukla olumsuz şekilde etkilendiğini belirtmişlerdir. Veriler, öğrencinin tutumunda değişiklik (n = 15) ve azalan iletişim olanağı (n = 2) olmak üzere iki kod etrafında incelenmiştir.

“Öğrenciler bir öğretmen gibi görüyor o an. Dolayısıyla paylaşımları konusunda da olumsuz etkiliyor gibi geldi bana. Benim gözlemlerim bu.” (Ö13)

“Rehber öğretmen niçin derse girmiyor? Öğrenciyle bir puan, not alışverişine girmesin diye. Bunun sebebi nedir? Öğrencinin kendisine kapanmaması. Kendisine gerçekçi olması, şeffaf olması. Dolayısıyla derse girmeyen bir öğretmenin, öğrencinin dışarıdaki davranışını kontrol etmek için nöbet tutması, öğrenciyi otomatik olarak rehberlik servisinden soğutur.” (İ1)

“Bir iletişim engeli olacağını düşünüyorum öğrenci ile öğretmen arasında. Nöbetin buna engel olduğunu düşünüyorum açıkçası. Yani nöbeti normal öğretmenler tutmalı. Rehber öğretmenler kendi işlerini yapmalı.” (Ö14)

Katılımcılar ikinci sırada nöbet görevinin psikolojik danışmanların öğrencilerle iletişiminde herhangi bir fark yaratmadığını ifade etmişlerdir. Herhangi bir kötü tecrübenin olmayışı (n = 3), bütün öğretmenlerin nöbet tutması (n = 2), tek farkın mekan değişikliği olması (n = 2), psikolojik danışmanın niteliği (n = 2), iletişimin nöbette de mümkün olması (n = 1), nöbetin haftada yalnızca bir gün olması (n = 1) ve danışmanın görüşme haricinde odada olmaması (n = 1) şeklinde yedi başlık ortaya çıkmıştır.

“Benim gözlemediğim kadarıyla bir branş öğretmeni olarak yani sadece odalarından dışarı çıkmış oluyorlar.” (Ö1)

“Bence herhangi bir öğrenciye yansıma olmadı.” (İ5)

“Yani rehber öğretmenin (nöbet) tutması öğrenci açısından neyi değiştirebilir ki? Yani bir görev yapıyor. Devlet görevinde bize bazen öğretmenlik dışında görevler veriliyor. Mesela seçim görevi gibi. Yani istediğin ya da istemediğin görevlere gidiyorsun. Bu devlet memurunun tanımında var.” (Ö19)

Katılımcılar üçüncü sırada nöbet görevinin psikolojik danışmanların öğrencilerle iletişimlerine olumlu bir etki yaptığını ifade etmişlerdir. Artan diyalog (n = 6) ve öğrencinin dışarıda daha rahat hissetmesi (n = 2) şeklinde iki kod belirlenmiştir.

“Bu nöbetin göz aşinalığına sebep olmasının aslında rehber öğretmenin daha fazla tanınmasına, öğrencilerine belki daha, öğrencilerin ona sıcak bakmasına sebebiyet verebilir.” (Ö3)

“Daha erken geliyor, takip ediyor, gözlem yapıyor. Bizce destek oluyor. Öğrencilerde göz aşinalığı oluyor. (Öğrencileri) gülerken karşıyor.” (İ6)

“Yani bu rahatlama esnasında belki öğrenci o fırsatı bulabilir. Orada teneffüste daha rahat bir şekilde açılabilir diye düşünüyorum.” (İ9)

Son olarak katılımcılardan birisi nöbet görevinin psikolojik danışmanların öğrenciler ile iletişimlerini hem olumlu hem olumsuz şekilde etkilediğini ve katılımcılardan birisi de konu hakkında kararsız olduğunu belirtmiştir.

TARTIŞMA

Psikolojik danışmanların nöbet tutmasına ilişkin olarak öğretmen ve idarecilerin görüşlerinin incelendiği bu araştırmadan çarpıcı bulgular elde edilmiştir. Bu bulgulardan ilki psikolojik danışmanların nöbet tutmasının öğretmen ve okul idarecileri tarafından çoğunlukla olumsuz şekilde değerlendirilmesidir. Öğretmenler ve okul idarecileri psikolojik danışmanların nöbet tutmasının öğrenci ile ilişkiyi, psikolojik danışmana ulaşılabilirliği, PDR hizmetlerine ayrılan zamanı olumsuz yönde etkilediğine ve bununla birlikte öğrencinin ders saatinde çağrılmak zorunda kalarak dersi kaçırabileceğine vurgu yapmaktadır. Bulgular incelendiğinde nöbet görevini olumsuz değerlendiren katılımcıların pozisyon ve ilişkiye yaptıkları vurgu, psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin ilkeleri ile tutarlı görünmektedir. Öyle ki eğitimin ayrılmaz bir parçası olan rehberlik hizmetlerinin (Demir, 2010) tamamıyla sunulabilmesi açısından psikolojik danışmanın sahip olduğu pozisyon ve öğrenciyle kurduğu ilişki son derece önemlidir. Aynı zamanda bu ilişki, psikolojik danışmanın öğrenciye yönelik tutum ve davranışlarından büyük ölçüde etkilendiğinden söz konusu tutum ve davranışların öğrenciye değer veren, onu merkeze alan

özellikler taşıması gerekmektedir (Kaya, 2018). Bu açıdan bakıldığında pratikte de ilkesel boyuttaki sorunlara vurgu yapılması problemin gözle görülür bir hale geldiğini göstermektedir. Alan yazında psikolojik danışmanların görev sorumluluklarını okul müdürü ve öğretmen bakış açısıyla incelendiği çalışmaların bazılarında (Camadan ve Kahveci, 2013; Karataş ve Baltacı, 2013; Gündüz vd., 2014) rol ve sorumlulukların doğru olarak tanımlanabildiği bazılarında ise (Karataş ve Polat, 2013; Gümüş, 2018; Parmaksız ve Gök, 2018) yanlış tanımlandığı görülmektedir. Mevcut araştırmadaki katılımcılarının danışman-danışan ilişkisine ve psikolojik danışmanın pozisyonuna dair yaptıkları yorumlar değerlendirildiğinde okul idarecileri ve öğretmenlerin ağırlıklı olarak psikolojik danışman-öğrenci arasındaki ilişkinin öğretmen-öğrenci, idareci-öğrenci ilişkisinden farklı olduğunu anladıkları söylenebilir. Katılımcıların bu yaklaşımları, rehberlik hizmetlerinin doğasını destekler niteliktedir. İlkesel boyutta bakıldığında da rehberlik hizmetlerinde öğrencilerle iletişimde olan herkesin ortak bir anlayış ve işbirliği içinde olması gerekli görülmektedir (Demir, 2010).

Bu araştırmada psikolojik danışmanların nöbet tutmasının olumlu yanları arasında ise öğrenciyi gözleme ve tanınmaları, ücret alınması, öğrenciyle PDR servisi dışında temas kurma, öğretmenler arası adalet ve olumlu iletişim olanağına vurgu yapıldığı görülmektedir. Bireyi tanıma tekniklerinden biri olan gözlem tekniği, PDR hizmetleri açısından oldukça önemli bir teknik olmakla birlikte (Deniz ve Erözkan, 2018), nöbet tutma sürecinde düzenli olarak doğal ortamda sadece bir öğrenciyi izlemek çok uygun olmayabilir. İki katılımcı tarafından psikolojik danışmanların nöbet tutması ile öğretmenler arası adalet sağlanacağı belirtilmektedir. Ancak MEB sınıflandırmasında branş öğretmenleri ile rehberlik öğretmenlerinin sınıflandırmaları aynı başlık altında yer almamaktadır. Okul psikolojik danışmanlarının mesaisi günde 6 saatten haftada toplam 30 saat olmakta iken, bir branş öğretmeni haftalık ders saatlerini tamamladıktan sonra okuldaki erken ayrılabilir ya da dersinin olmadığı gün gelmeyebilir. Bu nedenle farklı kategorilerin karşılaştırılmasının doğru olmadığı düşünülmektedir. Ayrıca nöbet görevini olumlu değerlendirenlerin öğrenciyi gözleme ve tanıma imkanına yaptıkları vurgu, alanda çalışan profesyoneller açısından uyarıcı bir nitelik taşıyabilir. Nitekim psikolojik danışmanın öğrenciyi gözlememesi ve tanınması, hizmetlerin sunumu açısından temel noktadır. Hizmet sunumu için temel olan bir noktaya değinilmesi, hizmet sunumunda profesyonellerin kişisel anlamda sorun yaşadığını ortaya koyuyor olabilir.

Araştırmadan elde edilen bir diğer çarpıcı bulgu, psikolojik danışmanların nöbet tutmasının öğrencilerin psikolojik danışmana ulaşılabilirliğini zorlaştırdığını ortaya koymaktadır. Katılımcıların bu kategorideki cevaplarına bakıldığında öğrencilerin psikolojik danışmana teneffüslerde her an ulaşamaması en fazla vurgulanan gerekçe olmuştur. Gerçekten de öğrenciler, psikolojik danışmanla görüşme bile görüşme/psikolojik danışma randevularını ayarlamaları için teneffüsler aktif bir zaman aralığı olarak kullanılmaktadır. Çözüm odaklı psikolojik danışma yaklaşımı açısından da teneffüsler danışma görevleri içinde ideal zaman aralıkları olabilmektedir (Doğan, 1999; Sklare, 2010). Ayrıca yapılan bazı araştırmalarda (Nazlı, 2008; Camadan ve Sezgin, 2012) bireysel görüşmelerin öneminin vurgulanması, ulaşılabilirlik sorununun ciddiyetini ortaya koymaktadır. Bu zaman aralığında öğrencilerin psikolojik danışmanlara ulaşamaması durumunda okul derslerinden izin alarak önce randevu talebinde bulunmaları gerekebilir. Ders saatleri içerisinde derse giriş çıkışlar, öğrencinin derse odaklanmasını zorlaştırabileceği gibi diğer öğrencilerin de dikkatinin dağılmasına yol açacaktır.

Kolaylaştırıcı olan faktörler arasında ise psikolojik danışmanın tanınırlığının artması ve öğrenciye daha yakın olması bulunmaktadır. Normal koşullarda psikolojik danışmanların tanınır olmaları ile öğrenciye yakın olmaları, yani öğrenciyi merkeze alan bir yaklaşıma sahip olmaları, sunulacak hizmetlerin kalitesi açısından son derece önemli görülmektedir (Aydın, 2017). Bu bulgu, alanın ilkelerinin psikolojik danışmanlar tarafından tam anlamıyla pratiğe dökülememesinin bir sonucu olabilir.

“Bir etkisi yok” cevabını veren bazı katılımcılar, psikolojik danışmanların sundukları hizmetlere herhangi bir olumsuzluğu yansıtmadıklarını belirterek danışmanların bireysel becerilerine vurgu yapmıştır.

Araştırmanın dikkate değer bulgularından bir diğeryse idareci ve öğretmenlerin ifadelerinde psikolojik danışmanların nöbet tutmasının sundukları hizmetlerin verimliliğini düşürücü nitelikte olduğunu ortaya koymalarıdır. Bu noktada en çok artan iş yüküne değinilmiş ve burada da yorgunluk ve PDR hizmetlerine ayrılan zaman ön plana çıkmıştır. Parmaksız ve Gök (2018) tarafından yapılan bir başka nitel araştırmada da zaman kısıtlılığı hizmetlerin verimliliği açısından çoğunlukla olumsuz olarak değerlendirilmiştir. Okul disiplini sağlamada destek birim olarak konumlandırılma, öğrenciye güven duygusunun kurulmasını

zorlaştıracak ve öğrencilerin güvenini tekrar kazanmak ve disiplin mercii olmadıklarını anlatmak adına psikolojik danışmanların çok fazla çaba sarf etmek zorunda kalmalarına sebep olacaktır (Çokamay, Kapçı ve Sever, 2017). Nitekim öğrenci tarafından disiplin mercii olarak algılanan psikolojik danışman, sunacağı hizmette koşulsuz kabulü rahat şekilde ortaya koyamayabilir (Owen ve Owen, 2008). Öğrencinin psikolojik danışmandan hizmet alamaması ve motivasyonda düşüş de üzerinde durulması gereken noktalardır. Özellikle mesleki rol ve sorumluluk dışı beklentiler, mesleki doyumunu önemli ölçüde etkilemektedir (Dost ve Keklik, 2012). Mesleki doyumu verim ile ilişkisi düşünüldüğünde, nöbet görevinin rol ve sorumluluk dışı beklentilere bağlı olduğu ve nihayetinde verimi de düşürebileceği söylenebilir.

ASCA (1999), okul psikolojik danışmanlarının zamanlarının en az %70'ini doğrudan öğrenciye hizmet vererek harcaması gerektiğini belirtirken yapılan araştırmalarda okul psikolojik danışmanlarının zamanlarını, hizmetlerle ilgili görevler dışında ve yönetsel görevlerde harcadıkları görülmektedir (Akt. Şahin, 2008). Nöbet de öğrenciye psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin ulaştırılmasını güçleştiren ve verimi düşüren bir yönetsel görev olarak değerlendirilebilir. Ayrıca psikolojik danışma ve rehberlik alanının, öğrencilerle yoğun bir temas içerdiğinden mesleki tükenmişlik açısından risk grubunda olduğu söylenebilir. Tükenmişliği üreten yorgunluk, işten soğuma ve duyarsızlaşmayı yaşayan bir psikolojik danışman, vermesi beklenen hizmeti verimli şekilde veremeyecektir. Araştırma bulgularında artan iş yükü başlığı altında sıralanan gerekçeler, tükenmişlik duygusunu beraberinde getirerek verimi düşürebilir.

Verimin artacağına ilişkin faktörlere bakıldığında ise öğrenciyi gözlem imkanı ve artan diyalog bu kategoride yer almaktadır. Nitekim öğrenciler, psikolojik danışmanı tanımanın verimi arttırdığını belirtmektedirler (Şahin, 2008) Ancak nöbet ile birlikte psikolojik danışmanın daha çok sahada olacağı beklense de üstleneceği görev itibarı ile öğrenciye karşı beklenen hassasiyeti gösteremeyecektir. Öğrenciyi takip etmek ve denetlemek amacıyla gözlem yaparken aynı zamanda başlatacağı diyaloglar da daha çok uyarı ve kontrol üzerine kurulu olacaktır. Dolayısıyla psikolojik danışmanın nöbet görevini, öğrencilerin arasına karışma olarak görmek verimlilik açısından mekanik bir yaklaşım olabilir. Ayrıca idareci ve öğretmenlerin psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerine ilişkin algılarında en önemli belirleyicinin kişisel ve

mesleki yeterlilikler olması (Gümüş, 2018), nöbet görevi ile verim arasındaki ilişki açısından önemli görülmektedir. Kişisel ve mesleki yeterlilikleri düşük olan veya böyle algılanan psikolojik danışmanların nöbet tutmalarına ilişkin daha olumlu bir algı ortaya çıkıyor olabilir.

Verim konusunda herhangi bir etkinin olmadığı yönündeki bulgunun da incelemeye değer bir sonuç olduğu söylenebilir. Burada verimin psikolojik danışmana bağlı olması, nöbetin yalnızca teneffüslerde olması, asıl hizmetin ders saatlerinde sunuluyor olması ve sunulan hizmetlerin veriminin düşük olması yer almaktadır. Psikolojik danışmanların rehberlik hizmetleri dışında idari görevlere de yardımcı olarak algılanması (Özabacı vd., 2008), verime ilişkin görüşleri şekillendirmiş olabilir. Bu bakış açısının temelinde psikolojik danışmanların okuldaki zamanlarının tümünü rehberlik hizmetlerine yönelik faaliyetlerle değerlendirememeleri bulunuyor olabilir. Psikolojik danışmanların boş zamanlarda söz konusu idari görevleri yerine getirmeleri, zaman içerisinde idarecilerin rehberlik hizmetlerinin verimliliği konusundaki düşüncelerinin bu noktaya gelmesini sağlamış olabilir. Ayrıca gerekçelendirmelerdeki çeşitlilik, belli sorun alanlarından ziyade kişisel faktörlerle ortaya çıkan bağlamsal etkileşimlerin ürünü olabilir. Bu yüzden bu kategorideki cevaplar, daha çok bireysel düzeyde değerlendirilebilir. Ayrıca nöbet görevi de rehberlik hizmetlerinin verimliliği açısından etkisini tam anlamıyla göstermemiş olabilir.

Araştırmanın bir diğer önemli bulgusu da katılımcıların nöbet görevini, psikolojik danışman-öğrenci iletişimi açısından çoğunlukla olumsuz olarak değerlendirmeleridir. Bu olumsuz fark ise öğrencinin tutumunda değişiklik ve azalan iletişim olanağı ile gerekçelendirilmiştir. Olumsuz bir fark olduğunu belirten katılımcıların çok büyük oranda öğrencinin tutumundaki değişikliğe odaklanması, psikolojik danışmanın pozisyonuna, rol ve sorumluluklarına yapılan vurgu ile tutarlı görünmektedir. Öğrencilerle konuşmak için güvenli ve güvenilir bir ortam sağlamak, psikolojik danışmanların en önemli rol ve işlevlerindedir (Owen ve Owen, 2008). Öğrencilerle güvenli ve güvenilir bir ortam yaratılmadığında öğrencinin psikolojik danışmana karşı tavrında negatif yönde bir değişimin olması olasıdır.

İletişim konusunda nöbet görevinin olumlu bir etki göstereceği görüşüne ilişkin faktörler ise artan diyalog ve öğrencinin daha rahat hissetmesi şeklinde ifade edilmiştir. Okul idarecileri, psikolojik danışmanların öğrencilerle daha çok iç içe

olmasını istemekte ve buna ilişkin düzenlemeler yapmak istemektedir (Karataş ve Kaya, 2015). Nöbet görevine ilişkin olumlu bakış da bu iyi niyetin bir uzantısı olabilir. Aynı zamanda sunulmakta olan yardım sürecinde PDR hizmetlerinin de bir ilkesi olarak öğrencilerin farklı yönleriyle tanınması gerekli görülmektedir (Demir, 2010). Fakat verimlilik konusunda da değinildiği gibi, nöbet görevi esnasında kurulacak diyalogun öğrencinin kendini açmasını, koşulsuz kabulü ve ilerleyen dönemlerde kurulacak bağı zedeleyebilmesi olasıdır. Bunun yanında öğrencinin kendini daha rahat hissetmesi ise bir varsayım olabilir. Nitekim öğrenciler, disiplin ve kontrol altındayken cezadan kaçınma ve karşısındakilerin tavırlarına odaklanma eğiliminde olabilir. Bu yüzden öğrencinin kendisini daha rahat hissetmesi adına nöbet görevi de tam anlamıyla yerine getirilemeyecektir.

İletişim konusunda herhangi bir farkın olmadığına ilişkin verilen cevapların azımsanamayacak kadar fazla olması dikkate değer bir noktadır. Bu durum, iletişimin gözle görülebilen somut bir ölçütünün olmaması ile ilişkili olabilir. Nitekim dışarıdan psikolojik danışmanın öğrencilerle iletişimi objektif şekilde değerlendirilemeyebilir. Bu durum, iletişimde herhangi bir fark olmadığı yanıtını üretmiş olabilir. Ayrıca katılımcıların büyük bir çoğunluğunun genel anlamda nöbet görevini olumsuz değerlendirdikleri düşünüldüğünde iletişimde herhangi bir fark görmeyen katılımcıların odak noktasının verimlilik veya ulaşılabilirlik olabileceği söylenebilir. Esasen idareci ve öğretmenlerin rehberlik ve psikolojik danışma servisinden beklentileri, öğrenci ile iletişimlerinin kuvvetli olması yönündedir. İletişimin olumsuz şekilde etkilendiğini de olumlu şekilde etkilendiğini de belirtenler aynı noktada birleşmektedirler. Fakat kişisel nitelikler ve tecrübeler, aynı ilkelerin pratiğe dökülmesi konusunda fikir ayrılıklarına yol açıyor olabilir.

Araştırma bulguları incelendiğinde okul idarecileri ve branş öğretmenlerinin psikolojik danışmanların nöbet tutmasını genel anlamda olumsuz değerlendirdikleri görülmektedir. Bunun yanı sıra katılımcıların büyük çoğunluğu nöbet görevinin psikolojik danışmanların ulaşılabilirliğini zorlaştırdığını ve sunmakta oldukları hizmetin verimliliğini de düşürdüğünü ifade etmiştir. Ayrıca araştırmada odaklanılan bir başka nokta olan psikolojik danışman-öğrenci iletişimi değerlendirildiğinde katılımcılar yine çoğunlukla nöbetin bu iletişimde olumsuz bir fark yarattığını belirtmiştir. Bu sonuçlar göz önünde bulundurulduğunda katılımcıların rehberlik hizmetlerinin ilkelerini ve

okul psikolojik danışmanların rol tanımlarını temel aldığı görülebilir. Dolayısıyla rehberlik servisinin konumu ve rol tanımları ile ilkesel boyutta çelişen nöbet görevine ilişkin işe vuruk düzenlemelerin yapılması gerekli görülmektedir. Bunun yanı sıra araştırmada nöbete ilişkin genel değerlendirmelerden bazılarının olumlu olduğu görülmüştür. Bu olumlu yaklaşımla benzer şekilde ulaşılabilirlik açısından herhangi bir etkinin olmaması ve kolaylaştırıcı etki ifade edilirken verimlilik açısından herhangi bir etkinin olmaması ve arttırıcı etki belirtilmiştir. Son olarak iletişim açısından herhangi bir farkın olmaması ve olumlu fark da çeşitli şekillerde gerekçelendirilmiştir. Katılımcıların bu görüşleri, kendi okullarında çalışan psikolojik danışmanların performanslarına dayanarak geliştirilmiş olabilir. Özellikle olumlu görüşe sahip olan kişilerin katkı olarak gördüğü noktalara bakıldığında bu noktaların PDR hizmetlerinin ilke ve standartlarıyla uyumlu olduğu göze çarpmaktadır. Nitekim MEB tarafından 2017 yılında yayınlanan yönetmelikte bulunan PDR ilkeleri göz önüne alındığında, katılımcılar tarafından da olumlu olarak görülen gözlem ve iletişim unsurlarının, ilkelerin pratiğe dökülmesi açısından son derece önemli olduğu söylenebilir. Nöbet görevi, her ne kadar psikolojik danışmanların rol tanımları ile çelişki içerisinde görünse de gözlem ve iletişim gibi unsurların yeterli seviyeye ulaşamadığı bazı durumlarda hizmet sunumu açısından avantajlı görülebilmektedir. Araştırmada nöbet görevinin olumlu etkisine yönelik elde edilen bulgular sınırlı sayıdadır. Bunun yanı sıra bireysel değerlendirmelerle kurumsal kararlar verilmesi sağlıklı olmayabilir. Fakat katılımcıların bu yöndeki görüş ve tecrübeleri, psikolojik danışmanlığın rol tanımları ve ilkelerini tekrar düşünmeye sevk etmektedir. Araştırmadan elde edilen bulgular değerlendirilirken araştırmanın sınırlılıkları da dikkate alınmalıdır. Bu sınırlılıklardan ilki çalışma grubunun lisede çalışan okul idarecileri ve branş öğretmenlerinden oluşmasıdır. Araştırmanın bir diğer sınırlılığı ise seçilen araştırma desenine bağlı olarak genelleme yapılamamasıdır. Ancak çalışma grubunun farklı lise türlerinden, farklı branşlardan belirlenmesi ve nitel araştırma için görece çok katılımcı ile çalışmanın gerçekleştirilmesi ile bu sınırlılık en aza indirilmeye çalışılmıştır. Bu sınırlılıklar ışığında gelecek araştırmalar ilkokul ve ortaokul düzeylerine odaklanabilir ve eğitim kademeleri açısından algısal durumu inceleyebilir. Ayrıca öğretmen ve idarecilerin yanı sıra öğrencilerin ve bizzat psikolojik danışmanların nöbet görevi ile ilgili görüşleri alınarak nöbet görevinden etkilenen bireylerden ve bu görevi icra eden kişilerden doğrudan ve sağlıklı bir şekilde veri toplanabilir. Bunun yanı sıra nöbet görevine ilişkin olumlu bir etki ifade eden veya hiçbir farkın olmadığını

belirten idareci ve öğretmenlerin görüşleri derinlemesine incelenebilir. Katılımcılardan bazılarının özellikle değindiği veli görüşmelerindeki var olan sorunları ortaya koymak adına öğrenci velileri ile de konu ile ilgili nitel bir çalışma yapılabilir. Bu sayede nöbet görevinin rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin işleyişine olan yansımaları, pek çok açıdan incelenerek konu hakkında daha detaylı ve güçlü veriler elde edilebilir. Ayrıca araştırma sonuçları nicel verilere dayalı araştırmalarla desteklenirse daha genel geçer sonuçlara ulaşılabilir. Bu açıdan araştırmada ortaya çıkan kategoriler dikkate alınarak psikolojik danışmanların rol ve sorumluluklarını içeren ve disiplin işleri ile ilgili katılımcıların görüşlerini ortaya koyabilecek bir ölçek geliştirilebilir. Bunun yanı sıra sosyo-ekonomik açıdan farklı bölgelerde bulunan okullarda da bu çalışma tekrarlanabilir. Ayrıca öğretmenlerin hizmet yılları da araştırmanın bir değişkeni olarak belirlenebilir. Özetle bu araştırmada psikolojik danışmanların nöbet sürecine dahil edilmesinin pratikteki olumsuz yansımaları çeşitli araştırmalar ve mevcut araştırma bulguları ışığında ortaya konmuştur. Bu hususta gerekli yasal adımların atılması ve bireysel bazda psikolojik danışmanların da kendi kişisel ve mesleki verimliliklerini arttırarak alanın ilke ve standartlarını korumaları gerekmektedir. Aksi takdirde mesleki verimlilik ve itibar bu süreçten ciddi anlamda olumsuz etkilenebilir.

Son olarak nöbet görevini olumlu ya da etkisiz olarak değerlendiren yönetici ve öğretmenlerin PDR hizmetlerinin genel ilkeleri hakkında bilgi yetersizliklerinin olduğu sonucu çıkarılabilir. PDR hizmetlerinin yürütülmesinde iş birliği ilkesi ve yönetici ve branş öğretmenlerinin rolleri dikkate alındığında bu bilgi eksikliğin PDR hizmetlerinin kalitesini düşüreceği düşünülebilir. Çünkü temel ilkelerde eksikliği olan personelin iş birliği yapma konusunda da eksikleri olacaktır. Bu nedenle bu görüşte olan öğretmen ve yöneticiler için okulda ortak bir rehberlik anlayışının geliştirilmesi için eğitim, toplantı vb. faaliyetlerin yürütülmesine ihtiyaç duyulduğu düşünülebilir.

Yazarlar Hakkında / About Authors

Sercan Özaydın. Lisans eğitimini Ege Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık programında tamamlamıştır. Lisans eğitiminin ardından Dokuz Eylül Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Yüksek Lisans programını kazanmıştır ve halen bu programda eğitimine devam etmektedir. Milli Eğitim Bakanlığına bağlı devlet ilkokulunda okul psikolojik danışmanı olarak görev yapmaktadır. Tez çalışması kapsamında çocuklarda kariyer gelişimi alanında çalışmalarını sürdürmektedir.

Sercan Ozaydin. He completed his undergraduate education in the Guidance and Psychological Counseling program of Ege University. Afterwards, he started his postgraduate education in the Guidance and Psychological Counseling program at Dokuz Eylul University and he still continues his postgraduate education in this program. He works as a school counselor at a public primary school affiliated to the Ministry of National Education. He continues his studies on career development for his master's thesis.

Samet Şahin. Lisans eğitimini Yaşar Üniversitesi Psikoloji bölümünde tamamlamıştır. Lisans eğitiminin ardından Dokuz Eylül Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Yüksek Lisans programına başlamıştır ve halen bu programda eğitimine devam etmektedir. Tez çalışması kapsamında yaşamda anlam üzerinde çalışmalarını sürdürmektedir.

Samet Sahin. He completed his undergraduate education in Psychology at Yasar University. He started postgraduate education in the Guidance and Psychological Counseling program at Dokuz Eylul University and he still continues his postgraduate education in this program. He currently studies on meaning in life for his master's thesis.

Diğdem Müge Siyez. Lisans eğitimini Dokuz Eylül Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık programında tamamlamıştır. Yüksek lisans ve doktora çalışmalarını Dokuz Eylül Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık programında sürdürmüştür. Aynı üniversiteden 2010 yılında Doçent, 2015 yılında Profesör unvanlarını kazanmıştır. Psikolojik danışmada araştırma yöntemleri, kariyer gelişimi, ergenlerde problem davranışlar alanlarında çalışmalarını sürdürmektedir.

Digdem Muge Siyez. She completed her undergraduate education in the Guidance and Psychological Counseling program of Dokuz Eylul University. She held her postgraduate and doctoral studies in Dokuz Eylul's Guidance and Psychological Counseling program. She became an associate professor at the same university in 2010 and a full professor in 2015. She

continues her studies on research methods in psychological counseling, career development and adolescent problem behaviors.

Yazar Katkıları / Author Contributions

Araştırmanın yaratıcısı SÖ çoğunlukla makale yazımı ve veri analizi kısımlarına katkıda bulunmuştur. SŞ öncelikle veri toplama, literatür taraması ve veri analizinde aktif rol almıştır. Diğer yandan DMS, makaleyi revize ederek ve araştırma süreci boyunca yol gösterici geri bildirimlerde bulunarak bu araştırmada önemli bir rol oynamıştır.

SÖ was the originator of the research and contributed mostly to the writing of the paper and data analysis. SŞ played an active role primarily in data collection, literature review and data analysis. DMS, on the other hand, played a significant role in this research by revising the paper and providing guiding feedback throughout the research process.

Çıkar Çatışması/ Conflict of Interest

Yazarlar tarafından çıkar çatışmasının olmadığı rapor edilmiştir.

No conflict of interest was reported by the authors.

Fonlama / Funding

Herhangi bir fon desteği alınmamıştır.

No funding was received.

Etik Bildirim / Ethical Standards

Araştırmanın etik kurul onayı, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü tarafından verilmiştir.

The ethics committee approval of the study was given by Dokuz Eylül University Institute of Educational Sciences.

ORCID

Sercan Özaydın <http://orcid.org/0000-0003-3889-0785>

Samet Şahin <http://orcid.org/0000-0001-5961-9447>

Diğdem Müge Siyez <http://orcid.org/0000-0003-4724-3387>

KAYNAKÇA

- Arastaman, G., Öztürk-Fidan, İ. ve Fidan, T. (2018). Nitel araştırmada geçerlik ve güvenilirlik: kuramsal bir inceleme. *YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 37-75. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/download/article-file/586937>
- Aydın, B. (Ed.). (2017). *Rehberlik* (7. bs.). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Camadan, F. ve Kahveci, G. (2013). Okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin rehber öğretmene (psikolojik danışman) ilişkin algılarının incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 13(3), 1371-1392. Erişim adresi: <https://trdizin.gov.tr/publication/show/pdf/paper/TVRRM01EUXhNUT09>
- Camadan, F. ve Sezgin, F. (2012). İlköğretim okulu müdürlerinin okul rehberlik hizmetlerine ilişkin görüşleri üzerine nitel bir araştırma. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(38), 199-211. Erişim adresi: <http://turkpdndergisi.com/index.php/pdr/article/view/83/82>
- Creswell, J. W. (2013). *Nitel araştırma yöntemleri: Beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni*. (Çev. Ed. M. Bütün, S. B. Demir). Ankara: Siyasal Kitabevi. (Orijinal yayın tarihi, 1994).
- Çokamay, G., Kapçı, E. G. ve Sever, M. (2017). Okul ruh sağlığı hizmetlerinde yaşanan sorunlar: Psikolojik danışmanların görüşleri. *Elementary Education Online*, 16(4), 1395-1406. Erişim adresi: <http://ilkogretim-online.org.tr/index.php/io/article/view/2587>
- Demir, M. (2010). *Sınıf rehber öğretmenlerinin rehberlik anlayışları ve rehberliğe yönelik tutumları* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Deniz, M. E. ve Erözkan, A. (Ed.). (2018). *Psikolojik danışma ve rehberlik* (11. bs.). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Dinçer, A. (2017). "Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliğine" Yönelik İtirazlar Değerlendirilmelidir. Erişim adresi: <http://www.egitimajansi.com/alaaddin-dincer/rehberlik-hizmetleri-yonetmeligine-yonelik-itarazlar-degerlendirilmelidir-kose-yazisi-1146y.html>
- Doğan, S. (1993, Eylül). *Türkiye'de psikolojik danışma ve rehberlik kimliği: Gelişmeler ve sorunlar*. II. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi'nde sunulan bildiri, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Doğan, S. (1995). Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri okullarda disiplin işleri ile kesinlikle karıştırılmamalıdır. *Öğretmen Dünyası Dergisi*, 16(184), 14-16.
- Doğan, S. (1999, Eylül). *Okul psikolojik danışmanları için yeni ve pratik bir yaklaşım: Çözüm-Odaklı kısa süreli psikolojik danışma*. V. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi'nde sunulan bildiri, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Doğan, S. (2001, Eylül). *Okullarda psikolojik danışma ve rehberlik nasıl yapılandırılabilir?*. VI. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi'nde sunulan bildiri, Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep.

- Dost, M. T. ve Keklik, İ. (2012). Alanda çalışanların gözünden psikolojik danışma ve rehberlik alanının sorunları. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(23), 389-407. Erişim adresi: <https://acikerisim.mehmetakif.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/11672/206/473-2657-1-PB.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Gümüş, A. E. (2018). Okul psikolojik danışmanlarının rollerine ilişkin okul yöneticilerinin algıları: Bir karma yöntem araştırması. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(1), 151-168. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/download/article-file/461209>
- Günay, G. ve Özbilen, F. M. (2014). İlköğretim öğretmenlerinin okul nöbet görevleri üzerine bir değerlendirme. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(3), 64-78. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/161069>
- Gündüz, B., İnandı, Y. ve Tunç, B. (2014). Okul yöneticilerinin psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerine ilişkin görüşleri: Betimsel bir çalışma. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 19-31. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/download/article-file/698043>
- Güven, M. (2009). Milli Eğitim bakanlığı müfettişlerinin okul rehberlik hizmetleri ve denetimiyle ilgili görüşleri. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(9), 171-179. Erişim adresi: http://www.sosyalarastirmalar.com/cilt2/sayi9pdf/guven_mehmet.pdf
- Karaca, R. Ve İkiz, E. (2010). *Psikolojik Danışma ve Rehberlikte Çağdaş Bir Anlayış* (2. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karataş, İ. H. ve Polat, M. (2013). Okul yöneticilerinin rehberlik hizmetlerine bakış açıları üzerine okul rehber öğretmenlerinin görüşleri. *Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1), 105-123. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/download/article-file/20439>
- Karataş, K. ve Kaya, İ. (2015). An investigation of the perceptions of school administrators towards the roles and duties of school counselors. *Eurasian Journal of Educational Research*, 61, 181-198. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/download/article-file/318867>
- Karataş, Z. ve Baltacı, H. Ş. (2013). Ortaöğretim kurumlarında yürütülen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerine yönelik okul müdürü, sınıf rehber öğretmeni, öğrenci ve okul rehber öğretmeninin (psikolojik danışman) görüşlerinin incelenmesi. *Abi Ervan Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 14(2), 427-460. Erişim adresi: <http://kefad.ahievran.edu.tr/Kefad/ArchiveIssues/PDF/e8cf6b48-9a52-e711-80ef-00224d68272d>
- Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (1994). *An expanded sourcebook: Qualitative data analysis* (2nd ed). Thousand Oaks, CA: SAGE Publications, Inc.
- Milli Eğitim Bakanlığı Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliği. (2001, Nisan). Resmi Gazete (Sayı: 24376). Erişim adresi: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2001/04/20010417.htm>
- Milli Eğitim Bakanlığı Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliği. (2017, 10 Kasım). Resmi Gazete (Sayı: 30236). Erişim adresi: https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_11/10113305_yeni_rehbrlk_yon.pdf

- Nazlı, S. (2008). Öğretmenlerin değişen rehberlik hizmetlerini ve kendi rollerini algılamaları. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(20), 11-25. Erişim adresi: <http://sbe.balikesir.edu.tr/dergi/edergi/c11s20/makale/c11s20m2.pdf>
- Owen, F. K. ve Owen, D. W. (2008). Okul psikolojik danışmanlarının rol ve işlevleri: Yöneticiler ve psikolojik danışmanların görüşleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 41(1), 207-221. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/auebfd/issue/38394/445273>
- Özabacı, N., Sakarya, N. ve Doğan, M. (2008). Okul yöneticilerinin okuldaki psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerine ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(20), 8-22. Erişim adresi: <http://sbe.balikesir.edu.tr/dergi/edergi/c11s19/makale/c11s19m2.pdf>
- Paker, T. (2015). Durum çalışması. İçinde F. N. Seggie ve Y. Bayyurt (Eds.). *Nitel araştırma: Yöntem, teknik, analiz ve yaklaşımları*. (ss. 119-134). Ankara: Anı yayıncılık.
- Parmaksız, İ. ve Gök, A. (2018). Okul psikolojik danışmanların psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yürütülmesinde karşılaştıkları güçlükler. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 47, 247-265. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/download/article-file/485874>
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative research and evaluation methods* (3rd ed). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Seggie, F. N. ve Yıldırım, M. (2015). Nitel araştırmanın desenlenmesi. İçinde F. N. Seggie ve Y. Bayyurt (Eds.). *Nitel araştırma: Yöntem, teknik, analiz ve yaklaşımları*. (ss. 23-35). Ankara: Anı yayıncılık.
- Selen, N. (2008). *Liselerdeki psikolojik danışma ve rehberlik servislerinin algılanan etkililiğinin bazı değişkenlere göre incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Erişim adresi: https://library.ihu.edu.tr/tr/erisim-ve-yardim/apa_tr/
- Sklare, G. B. (2010). *Okul danışmanları için çözüm odaklı kısa süreli psikolojik danışma*. (D. M. Siyez, çev.) Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Şahin-Baltacı, H. (2018). Okulda kişilerarası ilişkiler ve iletişim. İçinde A. Kaya (Ed.). *İnsan ilişkileri ve iletişim*. (ss. 287-308). Ankara: Pegem Akademi.
- Şahin, F. Y. (2008). Ortaöğretimdeki öğrenci görüşlerine göre psikolojik danışma ve rehberlik (PDR) hizmetlerinin değerlendirilmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 5(2), 1-26. Erişim adresi: <https://j-humansciences.com/ojs/index.php/IJHS/article/view/491/310>
- Türk Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Derneği Samsun Şubesi. (2019). Rehberlik Personeli Nöbet Eylem Kararları. Erişim adresi: <https://samsunpdr.org/rehberlik-personeli-nobet-eylemi-kararlari/>
- Yeşilyaprak, B. (2009). Türkiye’de psikolojik danışma ve rehberlik alanının geleceği: Yeni açılımlar ve öngörüler. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 42(1), 193-213. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/download/article-file/509289>
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (11. Baskı). Ankara: Seçkin Yayınevi.

Extended Abstract

Introduction: Psychological counseling and guidance is the helping process that aims to help a person or a group to find proper ways of actualizing themselves (Karataş ve Baltacı, 2013). Guidance is a teamwork and it is known by many experts in the field that there is a variety of important roles assigned to the teachers and the school administrators in the team (Nazlı, 2008). Therefore, it is not considered appropriate for a school counselor to operate their services without any consensus with the school staff on the principles of the school counseling services (Güven, 2009). As a consequence, it is very important that counseling services are properly located in the system without any contradiction in their fundamental principles (Gündüz, İnandı ve Tunç, 2014).

When the regulations of the Ministry of National Education with regards to school counseling services are viewed, it can be seen that the regulations have gradually transformed into a means of discipline and control (Doğan, 1995). As a result, because school counselors are required to abide by and implement the regulations, they face daily struggles with school principals (Doğan, 1995). The provision in the up-to-date regulation that requires school counselors to perform guard duty is one that has recently become a hot topic. School counselors are now required to stand guard in the school hallways and gardens one day a week in the breaks leaving their private service room. They also must inform the school administration in case of any anomalous student behavior and in fact take action themselves when necessary. This provision seems to be in contradiction with the field's fundamental principles and it carries the risk of transforming the service in a way into a disciplinary authority. With the aim of drawing attention to this contradiction, it seems important to investigate how teachers and principals as close witnesses to the issue view the guard duty of school counselors.

The participants were asked the following questions:

1. What do you think about school counselors having been involved in the guard system?
2. How do you view school counselors' guard duty with regards to their reachability by students?
3. How do you view school counselors' guard duty with regards to the productivity of counseling services?
4. Has the guard duty made any difference in counselor-student communication compared to before? If so, what kind of difference has it made?

Method: In the present qualitative study, descriptive case study method was used. The data were collected using semi-structured interviews. As a purposeful sampling method, criterion sampling was used. Accordingly, interviews were done with 35 participants from four different high schools in Izmir. While 9% of the participants are school principals (3 males) and 21% are deputy principals (6 males, 1 female), 71% are teachers (9 males, 16 females). The tape recordings taken during the interviews were textualized and then analyzed by two researchers. The contents of the generated themes were reported in the results section with direct quotations from the textualized data.

Results: The investigation to the teachers' and principals' general evaluations regarding the guard duty revealed that most of the participants viewed the guard duty negatively. The evaluations were put as the following: school counselor's position, counselor-student relationship, students' difficulty in reaching to the counselor, decrease in the time spared for the counseling and guidance services and lastly, having to summon the student during the class.

In terms of reachability the participants mostly stated that the guard duty had a complicating impact on counselors' reachability. The following statements are described as the categories emerged within the reachability theme: "The student may not always be able to reach the counselor in the breaks.", "The student may not be able to express his/her psychological need in public." and "The student may have difficulty as a client in approaching the counselor who seems to be harsh."

The responses within the productivity theme likewise showed that the majority of the participants considered the guard duty as a negative factor with regards to its impact on counselors' productivity. The perceived negative impact was explained by the participants with the following: increasing workload, negative impression on the student, students' struggle to reach to the counselor and decrease in motivation.

Lastly, when the participants were asked to make a before and after comparison, they mostly mentioned that the guard duty had (or could have) a negative impact on the counselor-student communication. These responses were described in the following categories: change in student attitude and decreasing communication opportunity.

Discussion & Conclusion: The results show that the school principals and teachers in the study viewed the school counselors' guard duty negatively in general. The majority of the participants expressed their concerns about the way the guard duty impacts the school counseling service. Counselors' reachability, their relationship and communication with the students and their professional productivity were found as

the areas of primary concern. Considering the results, it can be seen that the participants based their views on the principles of school counseling and the role descriptions of counselors.

In the present study, the negative reflections of the guard duty in practice were put forth and discussed in light of both previous and present findings. It is essential that appropriate legal steps are taken along with personal efforts of the school counselors to increase their personal and professional productivity and thus protect the field's principles and standards. Otherwise, a drastic decrease in overall professional productivity and reputation seems to be at stake.